

MIKROKVALIFIKATSIOONI KURSUSEPROGRAMM

KOHALIK VALITSEMINE: kohalik valitsemine ja õigus

Ainekood	Kohalik valitsemine ja õigus		
Maht 18 EAP x 7 auditoorset tundi 3 MOODULIT	Orienteeriv kontakttundide maht: 18 koolituspäeva (ehk 126 (akadeemilist tundi)	Õppesemester: sügis 2027/ kevad-sügis 2028	Arvestus
Õpiväljundid	• mõistab õiguse üldpõhimõtteid, õigussüsteemi ning õiguse toimimise aluseid; • tunneb kohaliku omavalitsuse õiguse aluseid ja selle kujunemise põhietappe; • oskab seostada õigussüsteemi toimimist kohaliku omavalitsuse ülesannete, otsustusprotsesside ja vastutusega ning selgitada pädevuste ja ülesannete jaotust riigi ning kohaliku omavalitsuse vahel; • saab aru avaliku õiguse ja eraõiguse üldpõhimõtetest ja orienteerub õiguskorras; • mõistab põhiseaduse põhimõtteid ja oskab neist lähtuda kohaliku omavalitsuse tegevuses; • tunneb õigusloome üldisi põhimõtteid, sh mõjuanalüüsi; • Oskab kasutada oma valdkonnas õiguslaseid teadmisi praktiliste probleemide lahendamisel kohaliku omavalitsuse tasandil; mõistab kohaliku omavalitsuse tegevuse kontrolli olemust, selle vorme ning toimimise põhimõtteid; • oskab analüüsida ja rakendada kohaliku omavalitsuse andmekasutuse, andmekaitse, küberturvalisuse ning tehisaru kasutamise õiguslikke ja eetilisi põhimõtteid ning arvestada tehisaru- ja andmekasutusega seotud riske KOV-i töökorralduses, lepingulistest suhetes ja avalike teenuste osutamisel.		

EESMÄRK	I moodul Õiguse põhimõisted, struktuur ja funktsioonid. Kohaliku omavalitsuse õiguse alused. Andmetöötluspõhimõtted ja digitaalhalduse alused. Mooduli eesmärk on kujundada õppijal terviklik arusaam õiguse olemusest, selle süsteemist, põhimõistetest ja funktsioonidest ning nende seostest. Õppija omandab teadmised avaliku ja eraõiguse olemuse ja nende eristamise kohta, mõistab nende rolli õigussuhete reguleerimisel. Mooduli raames omandatakse alusteadmised kohaliku omavalitsuse õiguse olemusest, struktuurist, allikatest, põhimõistest ja vastastikustest seostest. Õppijal aidatakse saavutada aluspädevus demokraatliku ja professionaalse kohaliku juhtimise korraldamiseks ning õiguslike nõuete järgimiseks igapäevases töös. Mooduli läbija mõistab andmetöötluse põhimõtteid ja tunneb digihalduse aluseid. Mooduli raames käsitletakse ülevaatlilikult: • õiguse põhikategooriaid: õiguslik reguleerimine; õiguse mõiste; õiguse idee; õiguse funktsioonid; õiguse valdkonnad; õiguse süsteem, õiguse allikad, (liigid ja hierarhia); õigusnormid: põhiseaduse põhiprintsiibid; õigussuhe, õiguse rakendamine (olemus, tõlgendamine, õiguslüngad ja nende ületamine). Samuti käsitletakse moodulis kohaliku omavalitsuse õiguse (KOV õiguse) aluseid: • KOV õiguse mõistet, süstemaatikat ja piiritlemist; • KOV õiguse allikaid, KOV õiguse kujunemist ja arengut; ; • kohaliku omavalitsuse (KOV) põhimõisteid ja -seoseid; • KOV-i põhiseaduslikke tagatiseid ja kaitset Euroopa mitmetasandilises süsteemis • KOV-i ülesandeid (omavalitsuslikud ja riiklikud, nende eristamise kriteeriumid ja eristamise tähendus) • Kontroll kohaliku omavalitsuse tegevuse üle (haldusjärelevalve; õiguskantsleri järelevalve; Riigikontroll; kohtukontroll; omavalitsuse sisene kontroll). Moodulis käsitletakse ülevaatlilikult isikuandmete töötlemise põhimõtteid ja digihalduse aluseid. • isikuandmete töötlemise põhimõtteid ja digihalduse aluseid; Põhifookus: õiguse süsteemne mõistmine, kohaliku omavalitsuse õiguse asend õiguskorras ja alused, õiguslase mõtlemise kujundamine ja praktiliste oskuste arendamine.
---------	--

AINE LÜHIKIRJELDUS	I moodul Käsitletakse õiguse põhikategooriaid, struktuuri ja funktsioone, avaliku ja eraõiguse olemust ja nende eristamist ning kohaliku omavalitsuse õiguse aluseid (asend õiguskorras; õigusallikad, struktuur, põhiseaduslikud tagatised; kujunemine), samuti andmetöötluse ja digitaalhalduse aluseid. Aine struktuur: 1. Õiguse põhimõisted, struktuur ja funktsioonid 1. Õigusliku reguleerimise olemus. 2. Õiguse mõiste määratlus (objektiivne õigus ja subjektiivne õigus; kehtiv õigus ja loomuõigus).. 3. Õiguse valdkonnad (avalik õigus ja eraõigus; siseriiklik õigus ja rahvusvaheline õigus; siseõigus ja välisõigus; materiaalne õigus ja formaalne õigus). 4. Õiguse süsteem (mõiste ja struktuur). Põhilised suured õigussüsteemid. 5. Õiguse allikad (mõiste; õpetus õiguse allikatest; õiguse tunnetamise allikad ja nende liigitus; õiguse allikate hierarhia: põhiseadus; välisleping; seadus; seadlus; määrus; EL õigus). 6. Õigusnormid (mõiste; struktuur, elemendid ja liigid; juriidiline fakt). Õigusnormide rakendamine (rakendamise olemus; õiguse tõlgendamine). Lüngad ja vastuolud (normikollisioonid) õiguses. 7. Õigussuhe (mõiste; liigid; struktuur: õiguse subjektid; subjektiivne õigus; juriidiline kohustus; õiguse objekt). 8. Õiguse funktsioonid (korrafunktsioon; rahufunktsioon; otsustamisfunktsioon; muud ülesanded). 9. Põhiseaduse põhiprintsiibid (olemus ja tähendus; demokraatia; parlamentaarne vabariiklus; unitaarriiklus; õigusriiklus; võimude lahusus ja tasakaalustatus; sotsiaaliiklus jm). 10. Õiguslik vastutus (mõiste; tunnused; liigid). 2. Avaliku ja eraõiguse olemus ning nende eristamine 1. Avaliku õiguse ja eraõiguse olemus, nende erinevused ja kokkupuutepunktid. 2. Põhilised eristamisteooriad (huvi-, subjekti-; alluvus- ja erireegli teooriad). 3. Kohaliku omavalitsuse tegutsemine avalik- ja eraõiguslikes suhetes 3. Riik: olemus ja tunnused 1. Riigi olemus; 2. Riigi tunnused (riigi rahvas; riigi territoorium; riigi suveräänsus); 3. Riigivormid. 4. Kohaliku omavalitsuse õiguse alused 1. Kohaliku omavalitsuse õiguse mõiste ja süstemaatika; 1.1. KOV õiguse mõiste; 1.2. KOV õiguse süstemaatika (omavalitsuskorraldusõigus;
-------------------------------------	--

	-haldusõigus; -finantsõigus; -majandusõigus; materiaal-, menetlus- ja protsessiõigus; siseriiklik, välismaine ja rahvusvaheline KOV õigus). 1.3. Kohaliku omavalitsuse õigusruumi kujunemise põhietapid. 2. Kohaliku omavalitsuse õiguse allikad (põhiseadus; seadused; Vabariigi Valitsuse ja ministrite määrused; kohaliku omavalitsuse määrused; Euroopa õigus; kohalik tavaõigus); 3. Kohaliku omavalitsuse põhimõisted ja –seosed; 3.1. Kohaliku omavalitsuse mõiste ja funktsioonid; 3.2. Kohaliku omavalitsuse üksus (mõiste, liigid, õiguslik staatus, territoorium); 3.3. Kohaliku omavalitsuse organ (valla- või linnavolikogu ja -valitsus: õiguslik staatus ja pädevus), ametiasutus ja ametiasutuse hallatav asutus; 3.4. Kohaliku omavalitsuse teenistus; 3.4.1. Põhimõisted; 3.4.2. Teenistus- ja töösuhteid reguleerivate seaduste kohaldamine; 3.5. Kohalik omavalitsus ja autonoomia; 3.6. Kohalik omavalitsus ja detsentralisatsioon, dekontsentratsioon ning võimude lahusus; 3.7. Kohalik omavalitsus ja kaudne riigihaldus; 3.8. Kohalik omavalitsus ja subsidiaarsus; 3.9 Kohalik omavalitsus ja demokraatia (esindusdemokraatia; kohalik rahvaalgatus ja -küsitlus); 4. Kohaliku omavalitsuse põhiseaduslikud tagatised 4.1. Kohaliku omavalitsuse põhiseadusliku tagatise mõiste; 4.2. Õigussubjektsuse tagatis; 4.3. Enesekorraldusõiguse tagatis; 4.4. Finantstagatis; 4.5. Kohaliku eelarve iseseisvuse tagatis; 4.6. Õiguste kaitse tagatis; 4.7. Kohaliku omavalitsuse kaitse Euroopa mitmetasandilises süsteemis. 5. Kohaliku omavalitsuse ülesanded 5.1. Kohaliku omavalitsuse ülesanded kui avalikud ülesanded; 5.2. Kohaliku omavalitsuse täidetavate avalike ülesannete liigitamise tähendus; 5.3. Omavalitsuslikud ülesanded 5.3.1. Vabatahtlikud omavalitsuslikud ülesanded; 5.3.2. Kohustuslikud omavalitsuslikud ülesanded; 5.4. Riiklikud ülesanded; 5.5. Kohaliku omavalitsuse ülesannete liigitamise kriteeriumid. 6. Kontroll kohaliku omavalitsuse tegevuse üle (kontrolli eesmärk, objekt, menetlus) 6.1. Haldusjärelevalve; 6.2. Õiguskantsleri järelevalve; 6.3. Riigikontroll; 6.4. Kohtukontroll; 6.5. Kohaliku omavalitsuse sisene kontroll.
--	---

	5. Digiriik ja andmepõhine juhtimine kohalikus omavalitsuses 1. Isikuandmete töötlemise põhimõtted; 2. Digiriigi ja andmepõhise valitsemise põhimõtted ning KOV roll Eesti digiriigis; 3. Digitaalsete, automatiseeritud ja tehisintellektil põhinevate lahenduste kasutamine kohalikus omavalitsuses; 4. Automatiseeritud lahenduste õiguspärasus, proportsionaalsus, läbipaistvus, selgitatavus, inimkontroll ja mõju elanike õigustele; 5. Kohaliku omavalitsuse vastutus digiteenuste, infoturbe ja, andmekvaliteedi, teenuste kättesaadavuse ja õiguskaitsevõimaluste tagamisel.
--	---

ÕPIVÄLJUNDID	I moodul: • Mõistab õiguse olemust, eesmärki ja funktsioone ühiskonnas ning oskab seostada neid kohaliku omavalitsuse toimimisega; • Tunneb õiguse põhikategooriaid (õigusnorm, õigussuhe, põhiseaduslikud printsiibid, õiguslik vastutus jm), õigussüsteemi ülesehitust ja õiguse põhiharusid ning nende koostoimet, oskab eristada avaliku ja eraõiguse põhimõtteid ning neid rakendada KOV tegevuses; • Tunneb kohaliku omavalitsuse õiguse aluseid ja oskab kasutada kohaliku omavalitsuse õiguse allikaid. Mõistab KOV õiguse kujunemist ja arengut. Mõistab kohaliku omavalitsuse olemust ja õiguslikku staatust, tunneb kohaliku omavalitsuse põhiseaduslikke tagatise ning kohaliku omavalitsuse täidetavate avalike ülesannete liike; • Saab aru kohaliku omavalitsuse tegevuse üle teostatava kontrolli olemusest, tunneb selle erinevaid vorme ning praktilist toimimist; • Omandab oskusi, kuidas kasutada üldisi õiguslikke kategooriaid probleemide lahendamisel kohalikus omavalitsuses.
HINDAMISMEE TODID	1. Kirjalik töö õigussüsteemist KOV õiguse kujunemisest ja arengust; KOV seoste analüüsil; 2. Test ja suuline arutelu õiguse põhimõtete ja allikate tundmise kontrolliks. KOKKU 1/3 ARVESTUSEST
Õppetöös osalemise nõuded	1. Õppetöö toimub KONTAKTÕPPE vormis; 2. Puudumine õppetööst kooskõlastatult mooduli õppejõuga, kuid mitte rohkem kui 1/3 iga mooduli õppepäevadest; 3. Kohustus esitada õppejõu poolt nõutud kodutööd.
Iseseisva töö nõuded	1. Loengutes antud kirjanduse ja õigusaktidega tutvumine valmistumiseks testiks/vestluseks; 2. Seminaritöö koostamine ja arutelu; 3. Individuaalne test Moodle keskkonnas.
EESMÄRK	II moodul Avalik õigus Eesmärk on kujundada õppijas praktiline suutlikkus rakendada avaliku õiguse põhimõtteid ja õigusnorme KOV igapäevases tegevuses, eelkõige haldusmenetluse läbiviimisel, haldusaktide ja muude haldustoimingute tegemisel, isikute õiguste tagamisel ning KOV erinevate tegevusvaldkondade õiguslike küsimuste lahendamisel. Oluline on, et õppija oskaks neid kasutada konkreetse KOV juhtumi lahendamisel. • Mooduli keskmes on haldusõiguse üldosa, eelkõige haldusmenetlus. Käsitletakse haldusmenetluse aluspõhimõtteid, haldusorgani pädevust, menetlusosaliste

õigusi ja kohustusi, kaalutlusõigust, uurimispõhimõtet, ärakuulamist, haldusakti koostamist ja põhjendamist, vaidemenetlust ning halduslepingu sõlmimise ja rakendamise põhimõtteid.

- Õppija oskab hinnata ja rakendada isikuandmete töötlemise, avaliku teabe, tehisaru, automatiseeritud haldusotsuste ning küberturvalisuse nõudeid, ennetades kallutatust ja diskrimineerimist ning tagades otsuste selgitatavuse, isikute õiguskaitse ja digiteenuste toimepidevuse.
- Tähelepanu pööratakse õiguspärasuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise, hea halduse ja õiguskindluse põhimõtetele.
- Lisaks käsitletakse avaliku teabe ja isikuandmete kaitse nõudeid ning avaliku sektori digitaalse asjaajamise ja otsustamise õiguslikke küsimusi, sealhulgas tehisintellekti ja automatiseeritud haldusotsuste kasutamist, otsuste selgitatavust, diskrimineerimis- ja kallutatuse riske ning küberturvalisuse ja digiteenuste toimepidevuse tagamist.
- Õppimise toetamiseks kasutatakse kaasusi erinevatest õigusharudest, sealhulgas haridusõigusest, sotsiaalõigusest, ehitus- ja planeerimisõigusest, finantsõigusest, karistusõigusest. Kaasuste kaudu mõtestatakse õiguse rolli ühiskondliku korra, õiguspärase halduse ja isikute õiguste kaitse tagamisel.
- Tähelepanu pööratakse ka avaliku võimu teostamise eetilistele küsimustele, korruptsiooni ennetamisele, huvide konfliktide vältimisele ning ausa, läbipaistva ja usaldusväärse halduse kujundamisele.

Mooduli läbinu:

- tunneb avaliku õiguse ja haldusmenetluse põhimõisteid ning nende seoseid KOV tegevusega;
- mõistab põhiseaduse, seaduste, määruste, kohalike õigusaktide ja Euroopa Liidu õiguse omavahelisi seoseid ning oskab tuvastada kohaldatava õigusnormi;
- mõistab KOV õigusliku tegevuse seost pädevuse, õigusliku aluse, menetlusreeglite ja isiku õiguste tagamisega;
- tunneb haldusõiguse üldosa ja haldusmenetluse aluspõhimõtteid ning oskab neid oma töövaldkonnas rakendada;
- oskab hinnata haldusorgani pädevust, kaalutlusruumi ja otsuse õiguspärasust ning läbi viia õiguspärasest haldusmenetlust;
- oskab koostada nõuetekohase ja põhjendatud haldusakti ning viia läbi vaidemenetlust;

	• teab halduslepingu sõlmimise eeldusi ja oskab hinnata, millal on halduslepingu kasutamine asjakohane; • oskab rakendada isikuandmete kaitse, avaliku teabe, tehisintellekti kasutamise, automatiseeritud haldusotsuste ja küberturvalisuse nõudeid; • oskab rakendada avaliku õiguse norme oma töövaldkonnas ning hinnata nende järgimise ja rakendamise õiguspärasust.
AINE LÜHIKIRJELDUS	II moodul Avalik õigus Avalik õigus on praktilise suunitlusega õppeaine, mis annab KOV juhtidele ja teenistujatele süsteemse ülevaate avaliku õiguse rakendamisest kohaliku omavalitsuse igapäevatöös. Aine keskendub eelkõige haldusmenetlusele, haldusaktile, haldusorgani pädevusele, menetlusosaliste õigustele, kaalutusõigusele, proportsionaalsusele, põhjendamiskohustusele ja õiguskaitsevahenditele. 1. Õppes seostatakse õiguse üldpõhimõtted KOV praktiliste olukordadega. Käsitletakse finants-, sotsiaal-, haridus-, planeerimis- ja ehitusõiguse praktilisi küsimusi ning KOV rolli väärtemenetluses. Lisaks käsitletakse ametniku õiguslikku seisundit, ametieetikat, huvide konflikti, korruptsiooniriske, vastutust, andmekaitset, avalikku teavet ja küberturvalisust ning tehisaru ja automatiseeritud otsustamise kasutamist KOVis. 2. Õpe on üles ehitatud loengute, seminaride, praktiliste ülesannete, juhtumianalüüside ja dokumentide koostamise kaudu. Keskseks rakenduslikuks ülesandeks on konkreetse KOV juhtumi õiguslik analüüs, mille käigus õppija määratleb kohaldatavad õigusnormid, KOV pädevuse, isiku õigused ja võimaliku õiguspärase lahenduse. 3. Mooduliga kujundatakse KOV töötajas oskus liikuda probleemist → õigusliku aluse ja pädevuseni → menetluseni → põhjendatud lahenduseni → õiguskaitsevahendini. See annab kogu II moodulile ühtse pedagoogilise loogika. Võimalik aine struktuur: 1. Haldusõigus ja haldusmenetlus 1.1 haldusmenetluse põhimõtted ja korraldus; 1.2 haldusorgani pädevus ja menetlusosaliste õigused; 1.3 haldusaktid, haldustoimingud ja halduslepingud; 1.4 haldusotsuste tegemine, põhjendamine, muutmine ja vaidlustamine; 1.5 isiku õiguskaitse haldusmenetluses. 2. Kohaliku omavalitsuse valdkonnaõigus 2.1 avaliku õiguse rakendamine KOV peamistes tegevusvaldkondades; 2.2 KOV ülesannete ja pädevuse rakendamine valdkonnaõiguses; 2.3 isikute õiguste ja avaliku huvi arvestamine;

	2.4 valdkonnaõiguslike juhtumite analüüs ja lahendamine . 3. Väärteomenetlus ja kohaliku omavalitsuse roll 3.1 väärteomenetluse põhimõtted ja korraldus; 3.2 KOV roll, ülesanded ja pädevus väärteomenetluses; 3.3 menetlusosaliste õigused ja menetlusnõuded; 3.4 menetlusotsused ja õiguskaitse. 4. Avaliku teenistus, ametniku õiguslik seisund ja vastutus 4.1 avaliku teenistuse õiguslikud alused ja ametniku roll avaliku võimu teostamisel; 4.2 ametniku õigused, kohustused, pädevus ja vastutus; 4.3 ametieetika ja hea haldus; 4.4 huvide konflikt, korruptsiooniriskid ja nende ennetamine; 4.5 vastutuse küsimused. 5. Avaliku teabe, andmekaitse ja küberturvalisuse õiguslikud alused 5.1 avaliku teabe ja andmekaitse põhimõtted KOV tegevuses; 5.2 teabe ja andmete õiguspärane kasutamine; 5.3 läbipaistvuse ja isikuandmete kaitse tasakaalustamine; 5.4 küberturvalisus ja infoturve KOV tegevuses. 6. Tehisaru ja automatiseeritud otsustamine KOV tegevuses 6.1 tehisaru ja automatiseeritud lahenduste kasutamine avalikus halduses; 6.2 nende kasutamisega seotud õiguslikud ja eetilised küsimused; 6.3 inimkontroll, vastutus, läbipaistvus ja selgitatavus; 6.4 isiku õiguste tagamine automatiseeritud otsustamisel.
ÕPIVÄLJUNDID	II moodul: Mooduli läbinu: - tunneb avaliku õiguse ja haldusmenetluse põhimõisteid ning nende seoseid KOV tegevusega; - mõistab KOV õigusliku tegevuse seost pädevuse, õigusliku aluse, menetlusreeglite ja isiku õiguste tagamisega; - oskab leida ja kasutada konkreetse juhtumi lahendamiseks vajalikke õigusnorme ning kasutada selleks Riigi Teatajat ja teisi õiguslikke töövahendeid; - oskab hinnata, milline haldusorgan on konkreetses küsimuses pädev ning tuvastada võimaliku pädevusvea; - oskab algatada ja läbi viia lihtsamaid haldusmenetlusi, arvestades menetlusosaliste õigusi ja menetluspõhimõtteid; - oskab rakendada uurimispõhimõtet, koguda ja hinnata juhtumi lahendamiseks vajalikke asjaolusid ning tõendeid; - oskab arvestada kaalutlusõiguse, proportsionaalsuse, võrdse

kohtlemise, erapooletuse ja ärakuulamise nõuetega;

- oskab eristada haldusakti, haldustoimingut, üldakti, üksikakti ja halduslepingut ning valida konkreetseks olukorraks sobiva õigusliku vormi;
- oskab koostada või hinnata haldusakti ja selle põhjendusi ning tuvastada olulisemaid menetlus- või vormivigu;
- tunneb peamisi haldusakti muutmise, kehtetuks tunnistamise ja vaidlustamise võimalusi ning oskab valida olukorrale sobiva õiguskaitsevahendi;
- oskab rakendada avaliku õiguse põhimõtteid finants-, sotsiaal-, haridus-, planeerimis- ja ehitusõiguse praktiliste juhtumite lahendamisel;
- tunneb KOV rolli ja põhilisi menetlusküsimusi väärteomenetluses;
- mõistab ametniku õiguslikku seisundit, ametieetika, huvide konflikti, korruptsiooniriskide ja avalikus teenistuses vastutuse tähendust;
- oskab arvestada avaliku teabe, andmekaitse ja küberturvalisuse nõuetega KOV igapäevatöös;
- mõistab tehisaru ja automatiseeritud otsustamisega seotud õiguslikke küsimusi KOV tegevuses;
- oskab analüüsida praktilist KOV juhtumit, määratleda õigusliku probleemi, leida kohaldatavad õigusnormid, hinnata pädevust ja isiku õigusi ning põhjendada võimalikku lahendust.

Mooduli läbinu pädevused

Mooduli läbinu tunneb:

- haldusmenetluse põhialuseid;
- haldusorgani pädevuse, menetlusosalise õiguste ja haldusotsuse vahelisi seoseid;
- haldusakti, toimingut ja halduslepingu erinevusi;
- peamisi õiguskaitsevahendeid;
- KOV olulisemaid valdkonnaõiguslikke kokkupuutepunkte;
- väärteomenetluse põhimõtteid ja KOV rolli selles;
- ametniku õiguslikku seisundit ning avaliku teenistuse eetika ja vastutuse põhimõtteid;
- avaliku teabe, andmekaitse ja küberturvalisuse põhimõtteid;
- tehisaru ja automatiseeritud otsustamisega seotud põhiküsimusi.

Mooduli läbinu mõistab:

- miks peab KOV tegevus põhinema pädevusel ja õiguslikul alusel;
- miks menetlusreeglite järgimine on sama oluline kui lõpptulemus;
- kuidas mõjutavad menetlusosalise õigused KOV otsustusprotsessi;
- kuidas seostuvad kaalutusõigus, proportsionaalsus ja võrdne kohtlemine konkreetse otsusega;
- miks peab haldusotsus olema arusaadav ja põhjendatud;
- kuidas võib õigusliku vormi vale valik mõjutada otsuse õiguspärasust;

	- kuidas õiguslikud riskid avalduvad KOV praktilistes tegevusvaldkondades. Mooduli läbinu oskab: - otsida ja kasutada õiguslikku teavet; - määratleda konkreetse juhtumi õigusliku probleemi; - kontrollida KOV organi pädevust; - määratleda kohaldatavad õigusnormid; - hinnata menetluse nõuetekohasust; - arvestada isiku menetluslike ja materiaalse õigustega; - valida sobiva õigusliku vormi; - koostada ja põhjendada lihtsamaid haldusõiguslikke dokumente; - analüüsida võimalikke õiguslikke riske; - hinnata õiguskaitsevahendite kasutamise võimalusi; - lahendada praktilisi KOV õigusjuhtumeid. Mooduli läbinu suudab: - põhjendada oma õiguslikku lahendust; - eristada õigusnormi kohaldamist pelgast arvamusest või praktikast; - tuvastada olukorrad, kus on vajalik täiendav õiguslik analüüs või nõustamine; - kasutada omandatud teadmisi oma igapäevases KOV töös.
Hindamismeetodid	II MOODUL: - Grupitöö: Juhtumianalüüs valdkonnaõiguse rakendamise kohta KOV tasandil. - Test valikküsimustega. KOKKU 1/3 ARVESTUSEST
Õppetöös osalemise nõuded	- Õppetöö toimub KONTAKTÕPPE vormis; - Puudumine õppetööst kooskõlastatult mooduli õppejõuga, kuid mitte rohkem kui 1/3 iga mooduli õppepäevadest; - Kohustus esitada õppejõu poolt nõutud kodutööd.
Iseseisva töö nõuded	- Mini-analüüside koostamine ja selleks vajaliku kirjandusega tutvumine. - Rühmatöödeks ja seminariruteludeks ettevalmistamine: loengumaterjalide ja kirjandusega tutvumine. - Loengutes antud kirjanduse, teooriate, õigusaktide ja tulemusahela iseloomuga materjalide analüüs, valmistumiseks vestluseks;

EESMÄRK	III moodul Eraõigus Annab õppijale tervikliku arusaama eraõiguse põhimõtetest ja nende rakendamisest kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses. Moodul aitab mõista tsiviilõiguse üldpõhimõtteid, asjaõiguse, võlaõiguse, tööõiguse ja perekonnaõiguse seoseid kohaliku omavalitsuse üksuse tegevustega ning arendada oskust hinnata lepingulisi ja varalisi suhteid kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil. Õppija omandab võime eristada avalik- ja eraõiguslikku tegutsemist (nt halduslepingud ja tsiviillemingud), mõistes, millal KOV tegutseb avaliku võimu kandjana ja millal eraõigusliku subjektina. Õppe läbinu oskab praktiliselt õiguslaseid teadmisi rakendada nii lepingute koostamisel, piiratud asjaõiguste seadmisel, äriühingute juhtimisel kui ka perekonnaõiguslike vaidluste lahendamisel. Moodul rõhutab ka õiguspärasuse ja vastutuse põhimõtete tähtsust kohaliku omavalitsuse igapäevases tegevuses. Õppija oskab hinnata ja maandada tehisaru- ja andmekasutuse õiguslike riske, kujundada asjakohaseid lepingutingimusi ning seada teenusepakkujatele andmekaitse, infoturbe, intellektuaalomandi, ligipääsetavuse ja teenuste järjepidevuse nõudeid. Põhifookus: eraõiguse põhimõtete tundmine ja normide rakendamine kohaliku omavalitsuse töös, lepinguliste ja varaliste suhete õiguspärase korraldamine, avalik- ja eraõigusliku tegevuse piiride mõistmine
Aine lühikirjeldus:	III moodul Selgitatakse tsiviilõiguse süsteemi, asjaõigust, võlaõigust, tööõigust ja perekonnaõigust ning nende seoseid KOV igapäevatooga. Õpitakse eristama avalik- ja eraõiguslikku tegutsemist ning rakendama õiguslaseid teadmisi KOV kui juriidilise isiku vastutuse ja kohustuste mõistmisel. Aine struktuur: 1. Sissejuhatuse eraõiguse süsteemi. 1.1. Eraõiguse mõiste, eristamine avalikust õigusest ning eraõiguse põhimõtted; 1.2. Kohalik omavalitsuse üksus tsiviilõigussuhte subjektina, subjektiivne õigus ja juriidiline kohustus ja selle elemendid; 1.3. Tsiviilõigussuhtest tulenevate õiguste teostamine läbi omavalitsusorganite ning hallatavate asutuste. Esindusõiguse ja selle

	teostamine ning kohustuste rikkumise tagajärjed ning nõuete aegumine; 1.4. Valla või linna esindaja notariaalsetes tehingutes. 2. Asjaõigus ja kohalik omavalitsuse üksus vara valitsejana. 2.1. Kohalik omavalitsuse üksus vara valdaja ja omanikuna; 2.2. Kohalikule omavalitsuse üksusele varaga seotud õiguste üleminek; 2.3. Kohaliku omavalitsuse üksuse vara kasutusse andmine ja võõrandamine, sh Linna- või valla vara valitsemise korrast tulenevate nõuete alusel; 2.4. Servituutide ja hoonestusõiguse seadmine; 2.5. Asjaõiguslik leping ja selle sisu kindlaksmääramine; 2.6. Intellektuaalse omandi liigid ning olulisemad põhimõtted intellektuaalse omandiõiguse tekkimisel. 3. Lepingulised suhted kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses. 3.1. Võlaõiguse ülesehitus ja rakendamine võlasuhetes; 3.2. Lepingueelsed läbirääkimised enne lepingu sõlmimist. Lepingutest tulenevate kohustuste täitmine, kohustuse rikkumine ja selle tõendamine ning õiguskaitsevahendite kohaldamine; 3.2 Kasutuslepingute, ennekoike üüri- ja rendilepingust tulenevate õiguste ja kohustuste teostamine ning vastutus kohustuste rikkumisel; 3.3. Teenuse osutamise lepingud ja nende liigid. Käsundus- ja töövõtulepingust tulenevate õiguste ja kohustuste teostamine ning vastutus kohustuste rikkumise korral; 3.4 Riigihankeõiguse mõju lepingulistele suhetele. Riigihanke tulemusena sõlmitud lepingu muutmise võimalused; 3.5. Töölepingu ja teenistusleping erinevused. Lepingust tulenevad õigused ja kohustused ning vastutus kohustuste rikkumisel; 3.6. Tehisaru ja andmete kasutamise õiguslikud riskid lepingulistes suhetes, sh andmete kasutamise alus, konfidentsiaalsus, vastutus, intellektuaalomand ning generatiivse tehisaru loodud või töödeldud sisu kasutamise õigused; 3.7. Tehisaru kasutamine KOV töökorralduses ja töösuhetes, sh tööandja ja töötaja õigused, kohustused ja vastutus, tööülesannete automatiseerimine, töötajate andmete töötlemine ning tehisaru kasutamise sisereeglid; 3.8. Tehisaru- ja digilahenduste hankimise ning teenusepakkujate valiku õiguslikud põhimõtted, sh lahenduse sobivuse, riskide, andmekasutuse, turvalisuse ja õigusnõuetele vastavuse hindamine enne lepingu sõlmimist; 3.9. Tehisaru- ja teenuslepingute tingimused, sh andmete omand ja kasutamine, intellektuaalomand, vastutus, audititavus, läbipaistvus, selgitatavus, teenuse kvaliteet ning lepingu täitmise kontroll. 4. Perekonna- ja pärimisõigus kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses. 4.1. Kohaliku omavalitsuse roll eestkoste määramisel; 4.2. Kohaliku omavalitsuse roll piiratud teovõimega isikute õiguste tagamisel; 4.3. Perekonnaõiguslike vaidluste haldamine KOV tasandil; 4.4. Kohalik omavalitsuse üksus pärijana. Pärija õigused ja kohustused pärandvara vastuvõtmisel. 5. Kohaliku omavalitsuse üksuse tegevus eraõiguslikes juriidilistes
--	--

	isikutes. 5.1. Kohaliku omavalitsuse üksuse osalustega eraõiguslikud juridiilised isikud. Korterühistute liikmelisus ning sellega seotud tagajärjed; 5.2. Eraõiguslike juriidiliste isikute organite ning nende liikmete õigused, kohustused ja vastutus; 5.3. Avalike ülesannete eraõiguslikele juriidilistele isikutele üleandmine.
Õpiväljundid	III moodul ● Mõistab tsiviilõiguse süsteemi ja põhimõtteid – tunneb eraõiguse üldosa (TSÜS), õigussuhete olemust ja nende tähendust kohaliku omavalitsuse kontekstis; ● mõistab asjaõiguse üldpõhimõtteid ja saab aru nende rakendamisest kohaliku omavalitsuse tegevuses; ● mõistab võlaõiguse põhimõtteid ja saab aru nende rakendamisest kohaliku omavalitsuse tegevuses; ● saab aru tööõiguse üldpõhimõtetest ja oskab neid rakendada kohaliku omavalitsusega seotud tööõiguslikes suhetes; ● Oskab analüüsida ja sõlmida eraõiguslikke lepinguid – mõistab lepingute ülesehitust, kohustusi ja vastutust KOV kui juriidilise isiku vaatepunktist; ● saab aru perekonnaõiguse põhimõtetest ja oskab neid rakendada KOV valdkonnas; ● Mõistab KOV rolli eraõiguslikes suhetes – suudab eristada avalik- ja eraõiguslikku tegutsemist (nt haldusleping vs tsiviilileping);
Hindamismeetodid	III MOODUL: 1. Lepinguanalüüs või kaasuste lahendamine (eraõiguslikud suhted KOV kontekstis). 2. Kombineeritud hinnang: test + praktiline töö (nt tööõigus või võlaõigus KOV praktikas). KOKKU 1/3 ARVESTUSEST KURSUSE ÜLDINE HINNE (ARVESTUS) KUJUNEB MOODULITE KOONDHINNETE ALUSEL

Õppetöös osalemise nõuded	1. Õppetöö toimub KONTAKTÕPPE vormis; 2. Puudumine õppetööst kooskõlastatult mooduli õppejõuga, kuid mitte rohkem kui 1/3 iga mooduli õppepäevadest; 3. Kohustus esitada õppejõu poolt nõutud kodutööd.
Iseseisva töö nõuded	1. Individuaaltesti läbiviimine; 2. Rühmatöö ja selle arutelu; 3. Analüüside koostamine ja selleks vajaliku kirjanduse ning õigusaktide analüüs;
KIRJANDUS	I moodul: ● Raul Narits. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2007, lk-d 11-206. ● Eesti Omavalitsus 100 artiklite kogumik jt.; ● Advig Kiris, Ants Kukrus, Poigo Nuuma, Enno Oidermaa. Õigusõpetus. Õpik. 3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne [Külim, 2012], lk-d 8-108. ● Piibe Jõgi, Õigus ja eetika: teooriad õigusest ja õiglusest 20. sajandi õigusfilosoofias. Tallinn: Juura, 1997, lk-d 3 -185. ● Aulis Aarnio, Õiguse tõlgendamise teooria. Tallinn: Juura, 1996. ● Jüri Liventaal. Riik ja õigus. Põhimõistete õpetus. Tallinn: Sisekaitse Akadeemia kirjastus, 1999 lk-d 10-170. ● Tiina Kala. Kuidas lugeda Tallinna Taani-aegseid dokumente ehk veel kord Lübecki õigusest“ - Tuna 1/2020, lk 8–21. ● Vallo Olle, Kohaliku omavalitsuse õigus. I osa. - Tallinn: Juura, 2014, lk 13-25; 85-110; 182-234. ● Ü. Madise (toim.) jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. - Juura, 2020. Asenduskirjandus: Ilmar Tammelo. Õiglus ja hool. Koostajad: Raul Narits ja Marju Luts. Ilmamaa, Tartu 2001; Poliitika ja valitsemise alused. Kõrgkooliõpik. Toimetajad: Leif Kalev, Anu Toots. - Tallinna Ülikool, 2011, lk-d 43-80; . Julia Laffranque. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti koht selles. - Tallinn: Juura 2006, lk-d 3-49; Monika Mikiver, Sander Põllumäe. Sissejuhatus õigusesse. - Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2003, lk 7-53. ÕIGUSAKTID JA STRATEEGIADOKUMENDID: ● Eesti Vabariigi põhiseadus 1920, 1933, 1938 ● Lübecki õigus, 1866 vallaseadus jm.; 1837 vallaseadus; 1937 vallaseadus; 1938 linnaseadus; 1938 maakonnaseadus, 1989 kohaliku omavalitsuse aluste seadus jm.

- andmehalduse määrus (EL) 2022/868
- andmemäärus (EL 2023/2854)
- Asjaõigusseadus (AÕS)
- Avaliku teabe seadus (AvTS)
- Avaliku teenistuse seadus (ATS)
- Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (EKOH)
- Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses osalemise õigust käsitlev lisaprotokoll (EKOH LP)
- Euroopa Liidu (EL) tehisintellekti käsitlev määrus 2024/1689
- Halduskohtumenetluse seadustik (HKMS)
- Haldusmenetluse seadus (HMS)
- Isikuandmete kaitse üldmäärus (GDPR)
- Isikuandmete kaitse seadus (IKS)
- Karistusseadustik (KarS)
- Kodakondsuse seadus (KodS)
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS)
- Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus (KOVVS)
- Kohalike maksude seadus (KoMS)
- Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFVS)
- Küberturvalisuse seadus (KüTS)
- Perekonnaseadus (PKS)
- Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus (PSJKS)
- Pärimisseadus (PärS)
- Rahvastikuregistri seadus (RRS)
- Riigikontrolli seadus (RKS)
- Riigivastutuse seadus (RVastS)
- Tsiviilkohtumenetluse seadustik (TsMS)
- Tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS)
- Töölepingu seadus (TLS)
- Vabariigi Valitsuse seadus (VVS)
- Võlaõigusseadus (VÕS)
- Väärteomenetluse seadustik (VTMS)
- Õiguskantsleri seadus (ÕKS)
- Äriseadustik (ÄS)

RIIGIKOHTU LAHENDEID

- RKPJKo 16.01.2007, [3-4-1-9-06](#) [KOV-i autonoomia]
- RKPJKo 08.06.2007, [3-4-1-4-07](#) [mis on kohaliku elu küsimus]
- RKÜKo 16.03.2010, [3-4-1-8-09](#) [KOV-i finantstagatise; omavalitsuslike ja riiklike ülesannete eristamine]
- RKPJKo 30.06.2009, [3-4-1-12-09](#) [KOV sisemine korraldus]
- RKPJKo 22.12.2009, [3-4-1-16-09](#) [KOV volikogude valimised]
- RKPJKo 16.05.2017, [3-4-1-11-16](#) [võimude lahusus ja KOV]
- RKHKo 18.10.2021, [3-20-130/42](#) [õiguslünk ja selle ületamine]
- RKPJKo 06.03.2002, [3-4-1-1-02](#) [proportsionaalsuse põhimõte]
- RKEKo 20.12.2001, [3-3-1-15-01](#) [avaliku õiguse ja eraõiguse

	eristamine] - RKÜKo 22.02.2005, 3-2-1-73-04 [põhiseaduskonformne tõlgendamine] - RKPJKo 30.06.2025, 5-24-33/25 [KOV-i finantstagatiseid] - RKPJK 19.06.2025, 5-24-34/13 [KOV enesekorraldusõigus: planeerimisvõim] - RKPJKo 26.02.2025, 5-24-29/14 [KOV enesekorraldusõigus: rahvastikuregistri elukoha kanne] - RKÜKo 05.07.2024, 5-23-38/48 [omavalitsuslike ja riiklike ülesannete piiritlemine; KOV-i finantstagatiseid]
	II moodul: 1. Lauri Mälksoo (toim). <i>Eesti avalik õigus</i>. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2020. 2. Elina Elkind, Andres Parmas, Priit Pikamäe, Paavo Randma ja Jaan Sootak. <i>Karistusõiguse üldosa</i>. Juura, 2020. 3. Janno Lahe jt. <i>Finantsõigus ja kohaliku omavalitsuse eelarveõigus</i>. Juura, 2022. 4. Kadri Sõrmus. <i>Sotsiaalõiguse alused</i>. Juura, 2021. 5. Eve Kask. <i>Haridusõiguse põhialused</i>. Tallinna Ülikool, 2019. ÕIGUSAKTID JA STRATEEGIADOKUMENDID: • Haldusmenetluse seadus (HMS) • Avaliku teenistuse seadus (ATS) • Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) • Haridusseadus, Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, alusharidusseadus • Sotsiaalhoolekande seadus • Ehitusseadustik ja planeerimisseadus • Karistusseadustik (KarS) • Korruptsioonivastane seadus • Õiguskantsleri seadus • Avaliku teabe seadus • Tsiviilseadustiku üldosa seadus (TSÜS) • Perekonnaseadus (PKS) • Halduslepingute ja tsiviillemingute eristust puudutavad Riigikohtu lahendid • Korrakaitse seadus (KoRS)

III moodul:

1. Paul Varul, Irene Kull jt. *Tsiviilõigus I–III*. Juura, viimased väljaanded.
2. Irene Kull. *Võlaõiguse alused*. Juura, 2022.
3. Tanel Kerikmäe, Anne Kull. *Eraõigus ja selle rakendamine avalikus sektoris*. Tallinna Ülikool, 2020.
4. Kaia Lepik, Merike Ristikivi. *Tööõigus ja praktika*. Juura, 2021.
5. Ülle Madise (toim). *Õiguspraktika kohalikes omavalitsustes*. Riigikantselei, 2018.

ÕIGUSAKTID JA STRATEEGIADOKUMENDID:

- Eesti Vabariigi põhiseadus 1920, 1933, 1938
- Lübecki õigus, 1866 vallaseadus jt.; 1837 vallaseadus; 1938 linna- ja maakonnaseadus, 1989 alusteseadus jt.
- Haldusmenetluse seadus (HMS)
- Avaliku teenistuse seadus (ATS)
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS)
- Haridusseadus ja Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, alusharidusseadus
- Sotsiaalhoolekande seadus
- Ehitusseadustik ja Planeerimisseadus
- Karistusseadustik (KarS)
- Korruptsioonivastane seadus
- Õiguskantsleri seadus
- Avaliku teabe seadus
- Tsiviilseadustiku üldosa seadus (TSÜS)
- Võlaõigusseadus (VÕS)
- Asjaõigusseadus (AÕS)
- Töölepingu seadus (TLS)
- Perekonnaseadus (PKS)

Halduslepingute ja tsiviillemingute eristust puudutavad Riigikohtu lahendid